

SAMI

HILVO

LAJITYYPILLISTÄ

KÄYTTÄYTYMISTÄ

TAMMI

SAMI HILVO

**LAJITYYPILLISTÄ
KÄYTTÄYTYMISTÄ**

TAMMI
HELSINKI

Kiitos tuesta: Kansan Sivistysrahaston Tammen rahasto,
Koneen Säätiön Saaren kartano, Suomen Kulttuurirahasto,
Taiteen edistämiskeskus ja Werner Söderström Osakeyhtiön
kirjallisuussäätiö.

Puolankielisten osioiden käännös ja tarkistus:

Marek Hilvo. *Dziękuję, Kochanie!*

© Sami Hilvo ja Tammi 2020

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-1783-3

Painettu EU:ssa

Look again at that dot.

That's home.

That's us.

Katsokaa vielä kerran tuota pistettä.

Siinä on koti.

Siinä olemme me.

CARL SAGAN

Veri oli roiskunut lattialle, seinille, seinällä olevaan kello-
tauluun ja sitä kiertäviin viisareihin. Kellosta puuttui suoja-
lasi. Viisarit näyttivät neljää. Oli iltapäivä tai aamuyö. Katto
vaikutti tahrattomalta, mutta sinnekin oli pirskoutunut tum-
mia pisteitä kuin sirpaleista saaristoa, joka leviäisi helakan-
punaisiksi mantereiksi kevyimmästäkin pyyhkäisystä. Veri oli
houkutellut kulmakunnan koirat ikkunoiden alle kadulle. Ne
kuuntelivat sisältä kantautuvaa kiljuntaa korvat höröllä, vin-
kuivat, kuolasivat ja raapivat seinän betonia, mutta turhaan.

Kaiken keskellä kaksi ihmistä kuin myrskyn silmässä.
Toinen heistä rukoili salaa. Hän ei ollut rukoillut sitten lap-
suutensa, mutta nyt kaikki maalliset ja taivaalliset voimat oli
valjastettava taistoon.

Toinen heistä ei rukoillut. Hän oli se, joka kiljui. Ääni kum-
pusi jostain syvältä, jostain alkukantaisesta. Siitä oli sivistys
kaukana. Veri oli hänen vertaan. Kun hänen käskettiin työntää,
hän lopetti työntämisen ja kiljui. Kun häntä käskettiin hengit-
tämään, hän lopetti hengittämisen, kunnes joutui taas vetä-
mään henkeä jatkaakseen kiljumista. Jos hänen olisi käsketty
elää, olisi hän heittänyt tahallaan henkensä, mutta kiljunut
keuhkonsa tyhjiksi ennen sitä. Kaikkien suureksi helpotukseksi
hän menetti lopulta tajuntansa ja hiljeni.

Käytävällä, ikkunallisten kaksoisovien takana, seisoivat puolet ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista. Toinen puolikas oli kärrätty syksynkirpeään ulkoilmaan. Sairaalan takapihalla tointuvat olivat ihmetelleet tähtien kirkkautta ja runsautta. Oli aamuyö. He olivat osoittaneet tuleville lääkäreille sopimatonta heikkoutta ja tunteikkuutta, mutta taivaankannen äänettömällä äärettömyydellä oli kyky lohduttaa heidän nuoria, kolhun saaneita itsetuntojaan. Uusi päivä toisi mukanaan liudan kiusallisia kysymyksiä, joihin heiltä jokaiselta odotettaisiin vastauksia. He saivat hengittää yötä vielä hetken ennen kuin itäisellä taivaanrannalla alkaisi sarastaa.

Käytävälle jääneet opiskelijat olivat kalpeita ja vaitonaisia. Heidän mielessään oli herännyt epäily: miten päätös ryhtyä lääkäriksi, vanhempien kannustus, naapurien ihailu ja vaativa, mutta antoisa opiskelu olivat voineet johtaa *tähän*? Pudotus pöyhkeästä kaikkivoipaisuudesta oli armoton. Käytävällä huojuvilla ei ollut tietoa tähdistä, mutta jokainen heistä oli varma siitä, että ulos kärrätyt olivat häviäjiä ja sisään jääneet seisoivat voittajina, että nyt ei voinut luovuttaa, että nyt oli aika niellä kyyneleet ja oksennus. Myöhemmin joukko sai lempinimen *seitsemän kirkasta kynttilää*. He olivat kansakunnan tulevaisuus ja toivo. He olivat suoria, valkoisia ja toistensa kaltaisia. He nielisivät mitä vain.

Pappi oli herätetty unestaan silloin, kun hätä oli ollut suurin. Niin ne aina tekivät. Viime hetkillä. Pappi nousi. Tällä kertaa vasemman kyynärtaipeen märkäpaise oli puhjennut ja vuotanut siteen läpi. Pappi kutsui paiseitaan stigmoiksi. Pappi vaihtoi siteen, kiskaisi sutaaninsa suoraan pyjaman päälle ja lähti jakamaan synninpäästöä äidille ja hätäkastetta lapselle piittaamatta sellaisista asioista kuin äidin luterilaisuus tai isän ekskommunikaatio *latae setentiae*.

Synnytyssaliin saavuttuaan pappi tivasi tulevalta isältä nimiä – mitä vain tytön ja pojan nimeä, sikiön sukupuolesta kun ei vielä ollut tietoa – mutta isä kirosi papin ja kirkon kovaäänisesti tuntemattomalla, karkealla kielellä, jota protestantit varmasti käyttivät kerettiläisissä messuissaan. Papin yli kävi pahoinvoinnin aalto. Pappi sivuutti isän, kääntyi tulevan äidin puoleen ja lausui virkansa velvoittamana sakramentin mukaiset sanat. Sanojen jälkeen lapsi pullahti ulos tajuttomasta äidistään. Tapahtui ensimmäinen ihme.

– Minä kastan sinut Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, jatkoi pappi, mutta hänen äänensä sortui *Poikaa* lausuttaessa ja *Pyhän Hengen* kohdalla se enää pihisi.

Toisin kuin muut eläimet, ihminen ei syntynyt pimeydestä valoon vaan valosta pimeyteen, mutta tämä lapsi hymyili,

jokelsi tyytyväisenä ja katseli ympärilleen kuin vanha tekijä. Papin mielestä lapsen hymy oli pirullinen, sen jokeltelu kuulosti loitsulta ja sen katse oli laskelmoiva. Papin silmien alla oli jotain pelottavaa ja houkuttavaa, sanalla sanoen saatanallista. Ponnettomuudesta huolimatta papin litania halkaisi lapsen maailman kahtia ja jakoi puoliskot hyvään ja pahaan. Aamenen pappi unohti, koska varmaa oli vain se, ettei hän ollut varma totisesti mistään.

Papin tärkeä käsi roiski tislattua vettä ruskeasta lääkepullosta sinne tänne, eikä lopettanut ennen kuin kätilö pysäytti käden. Kätilö tiesi, mistä oli kysymys. Kaikki tiesivät, mutta koska pappi ja sairaalan johtava lääkäri tunsivat jo poikavuosilta, ei kukaan uskaltanut puuttua asiaan.

Katolisen kirkon ainaisjäseneksi otettu ihmislapsi oli vielä napanuoransa jatkeena. Napanuoran toinen pää johti äitiin ja istukkaan hänen sisällään. Napanuora alkoi kiristyä ja vetää lasta takaisin. Joutuisivatko he kokemaan monta tuntia kestäneen painajaisen jälleen kuin takaperin kelattuna? Toistuisiko syntymä kerta toisensa jälkeen yhä uudelleen ja uudelleen? Sisään, ulos, sisään, ulos, kunnes äidistä ja *siitä* ei olisi mitään jäljellä? Vai palaisiko *se* äitinsä kohtuun ja jäisi sinne?

Papin täytti niin suuri hätä, että hän unohti rukoilla.

Tapahtui toinen ihme.

Lapsi tarttui napanuoraan, tunki siitä pätkän suuhunsa, riuhoi sitä pulleilla pikku käsivarsillaan ja puraisi sen poikki. Kätilö ei ollut koskaan nähnyt vastasyntyneellä sellaisia hampaita, mutta ei halunnut sanoa asiasta mitään varsinkaan papille, sillä koskaan ei voinut tietää, mitä pappi olisi järkkyyneessä mielentilassaan keksinyt.

Loput napanuorasta ja istukka solahtivat voimansa menettäneinä ulos äidistä, joka oli edelleen tajuttomuuden siunatussa tilassa.

Ihmisen poika oli syntynyt. Ihmisen poika nauroi ääneen kohdatessaan isänsä katseen.

Tuore isä nauroi helpottuneena takaisin. Hän laski lapsen sormet – ”*jeden, dwa, trzy, cztery, pięć, sześć, siedem, osiem, dziewięć, dziesięć*” – ja varpaat – ”yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi, kuusi, seitsemän, kahdeksan, yhdeksän, kymmenen”. *Dziesięć palców i dziesięć palców u stóp*. Kymmenen sormea ja kymmenen varvasta, suuri pää, sätkivät raajat ja vartalo kuin lihavalla toukalla. Tuore isä oli nähnyt ja kuullut vauvoja aiemminkin, mutta tämä lapsi ei räähkynyt niin kuin ne muut. Tästä lapsesta tulisi helppo, sellainen, joka nukkuisi aina kun piti, söisi mitä tarjottiin, kasvaisi sopivassa tahdissa ja vaeltaisi elämässään eteenpäin täynnä iloista ihmetystä. Isä kadehti jo lastaan. Lapsen uhma- ja murrosikäkin olisivat kuin tanssi kukkakedolla. Tämä lapsi tietäisi, mitä haluaisi. Tämän lapsen ei tarvitsisi tuhrata aikaansa etsimiseen ja hapuiluun. Ehkä lapsesta tulisi merikapteeni kuten isästään.

Isälle lapsen sukupuolella ei ollut merkitystä. Hän ei ollut kuvitellut etukäteen mitään sellaista, mitä isät yleensä kuvittelivat. Hän ja lapsi leikkisivät nukeilla tai pelaisivat jalkapalloa tai ratsastaisivat tai rakentaisivat rakennussarjoilla tai tekisivät mitä vain lapsi haluaisi. Ainoa mistä isä oli harmissaan, oli hänen oma työnsä. Se vei hänet jatkuvasti kauas merten taakse ja maailman ääriin. No, he leikkisivät nukeilla, pelaisivat jalkapalloa, kävisivät ratsastamassa ja rakentaisivat rakennussarjoilla aina silloin, kun isä olisi maissa. Isä ei tiennyt olevansa aikaansa edellä.

– *To chłopiec! It's a boy!* Se on poika! huudahti isä kantavalla äänellään ja kolmella kielellä. Hän ymmärsi, että nuo nimenomaiset sanat olivat opittu reaktio. Ehkä hän oli oppinut ne elokuvista. Sitten hänen kasvoilleen levisi hymy.

Isä oli kuin olikin ylpeä pojastaan.

Isä oli vaatinut, anonut, kiristänyt, rukoillut, uhkaillut ja pyytänyt mitä kauneimmin päästä mukaan synnytykseen, mutta ei. Vaimo oli ilmoittanut selkeästi artikuloiden, että *mies voisi synnytyksessä kokea niin kovan järkytyksen, ettei se suinkaan lähentäisi, vaan loitontaisi aviopuolisoita toisistaan*. Oli selvää, että vaimo oli siteerannut taas jotain lehteä, mutta kun asiat synnytyssalissa olivat alkaneet mennä huolestuttavaan suuntaan, mies oli saanut kutsun sisään.

Vaimo siteerasi lehtiä usein ja kuinka kätevästi yksityiskohtia katosikaan, kun hän käänsi valittuja paloja miehelleen. Ratkaisevan tärkeitä sanoja unohtui tai ne korvattiin kuin vahingossa toisilla, merkityksiltään vastakkaisilla. Kaikista maailman väreistä tuli kirjaimellisesti mustaa ja valkoista, jokaisesta sävystä harmaan eri asteita.

Mies oli oppinut kuulemaan, milloin vaimo sanoi jotain spontaanisti sillä hetkellä ajattelemaansa ja milloin hän oli opetellut jotain ulkoa. Siteeratun artikkelin otsikkona oli todennäköisesti ollut jotain sellaista kuin *Miehet kylvävät, naiset korjaavat*. Se löytyisi varmasti vaimon leikekirjoista, joihin mies ei saanut koskea ja joita ei toisaalta olisi osannut vielä lukeakaan. Vaimo oli alkanut tilata sanoma- ja aikakauslehtiä heti, kun he olivat muuttaneet Töölöön. Asuntoa ei saanut kutsua asunnoksi, vaan huoneustoksi. Mies aavisti, että lehdet, Töölö ja *huoneusto* liittyivät jollain hämärällä tavalla toisiinsa, mutta antoi asian olla.

Vaimolla oli monta aihetta, joita tämä aivan erityisesti seurasi. Jokaisella aiheella oli oma leikekirjansa, joillakin useampi, jos aiheesta kirjoitettiin paljon: *Sylvi Salome Kekkonen – kirjailija, vaimo ja äiti, Euroopan kuninkaalliset, Räjähdysonnettomuudet, Parhaat libaruoat, Miss Suomet kautta aikain, Lobotomiat ja penektomiat* ja monen monta muuta. Myöhemmin leikekirjojen joukkoon löytäisivät sellaisetkin kestoaiheet

kuin *Rouva Tellervo Koiviston tyyli*, *Bermudan paholaiskolmio* ja *Suosituimmat televisiosarjat kautta aikain*. Mies oli varma siitä, että jos kotona syttyisi tulipalo, pelastaisi vaimo ensimmäisenä leikekirjat.

Kun äiti oli viety osastolle ja saatu hereille, tarjottiin hänelle kapaloitua lasta. Häntä onniteltiin pojasta. Sen kuultuaan äiti käänsi päänsä pois, risti käsivartensa tiukkaan puuskaan ja vaati johtavan lääkärin paikalle. Johtava lääkäri toi mukanaan papin, mutta ei äidin tai lapsen, vaan oman itsensä vuoksi. Nämä olivat selvästi henkimaailman asioita, joista johtava lääkäri – moderni mies – ei ymmärtänyt mitään.

– Teille syntyi poika... potra poika! onnitteli johtava lääkäri herkeämättömän hymynsä takaa.

– Minä synnytin tytön, jatkoi Ritva. – Te olette vaihtaneet vauvat. Missä minun tyttäreni on?

– Jumala on suuressa viisautessaan suonut teille... pojan! ryhtyi pappi toimittamaan virkaansa. Hänen mielentilansa oli jo paljon ennustettavampi.

– Tehkää siitä tyttö.

– Tyttö? kysyivät johtava lääkäri ja pappi yhteen ääneen, vaikka olivat kuulleet oikein. – Kaikkihan pojan haluavat.

– Minä rukoilen teitä.

– Mutta...

– Meillä on sentään sama Jumala.

– Miten...

– Onhan teillä helvetti veitsiä, saksia, sahoja, neulaa ja lankaa!

– Meidän sairaalamme ei valitettavasti... jätti johtava lääkäri lauseensa kesken. Johtava lääkäri oli hienotunteinen mies.

– Minä olen kärsinyt jo tarpeeksi.

– Jumalan luomaa ei ihmisen pidä... jätti pappikin lauseensa kesken, koska olisi joutunut valehtelemaan.

– Sitten en halua koko lasta.

Lapsen isä puuttui asiaan.

– Jos saan ehdottaa jotain..., aloitti Bruno.

– *Onpa sinulla omistajan elkeet!* sähähti Ritva väliin suomeksi.

Hormonit, arveli Bruno.

– *Oh my God, Father and Son!* Viekää kaikki pois, vaihtoi Ritva takaisin englanniksi kyynelten valuessa valtoimenaan pitkin hänen vähäverisiä poskia.

Kyllä, hormonit.

– Voisiko syntymätodistukseen kirjata lapsen sukupuoleksi...? eteni Bruno ehdotuksensa kera varovasti kuin heikoilla jäillä.

– Saatanan typerä ajatus! naurahti Ritva silmät terävinä viiruina. Kyyneleistä ei ollut jälkeäkään. Ritva hymyili. Yritykset huijata häntä suututtivat. Pitikö Bruno häntä tyhmänä?

– Vaikka vain väliaikaisesti? jatkoi Bruno mikäli mahdollista vielä varovaisemmin ja sovittelevammin.

– En halua. En voi!

Ritva nauroi jo ääneen, mutta naurussa ei ollut iloa, vahingoniloa, helpotusta, hermostusta tai pilkkaa. Nauru oli silkkaa raivoa.

Heidän suhteensa alkuaikoina se oli ollut hämmentävää. Ritva oli purskahtanut äänekkääseen nauruun silloin, kun hänellä oli ollut siihen vähiten syytä. Kun Bruno oli vahingossa kaatanut täysinäisen viinilasit Ritvan keväthameen etumuk-selle, oli Ritva jähmettynyt paikoilleen ja nauraa räkättänyt.

Viini oli ollut halpaa, syvän punaista ja hyvin makeaa. Tai kun prostituoitu Katajanokalla repi peruukin Ritvan päästä ja väitti sitä omakseen, eikä Bruno tehnyt mitään, Ritva nauroi. Tai kun tuttu, mutta humaltunut mies antoi Ritvalle korvapuustin, eikä Bruno tehnyt silloinkaan mitään, Ritva nauroi. Bruno teki ja sanoi asioita tai jätti niitä tekemättä ja sanomatta vain, jotta Ritva ei nauraisi. Usein Bruno erehtyi ja nauru raikui.

– Näin ensi hätään?

Sopuisuudestaan huolimatta Bruno ei antanut helposti periksi.

Johtava lääkäri ja pappi katsoivat lapsen isää. Johtava lääkäri ja pappi katsoivat lapsen äitiä, joka nauroi nyt niin, että oli vaarassa pudota sängystään. Lasta äidin syliin tarjonnut sairaanhoitaja oli vienyt pojan takaisin kehdon turvaan ja nosteli nyt äidin sängyn laitoja ylös. Sairaanhoitaja ehdotti lepositeitä, mutta johtava lääkäri oli ehdotusta vastaan. Johtava lääkäri halusi johtaa sairaalaansa nykyaikaisin metodein. Johtava lääkäri ja pappi – ruumiin ja hengen miehet – katsoivat toisiaan ja nyökkäsivät kuin yhteisestä sopimuksesta. Pappi poistui huoneesta ja viiletti pian poikki pihan sutaaninhelmat hulmuten. Päivä oli mitä kaunein. Papin kappeli oli poppelien varjostama ja viihtyisä, talvella lämmin ja kesällä viileä. Pappi tunsu suurta kiitollisuutta Jumalaansa kohtaan. Pappi tunsu myös, kuinka siunatun stigman sisältö valui taas kynnärtaipeesta kohti rannetta. Oliko hänen opeteltava tässä vielä vasenkätiseksi?

Pappi oli tuskin ehtinyt asettua kirjoituspöytänsä ääreen laati-
maan syntymä- ja kastetodistusta, kun enkeli tapansa mukaan
ilmestyi jostain sakastin pimeistä ja pölyisistä loukoista muh-
keaa häntäänsä raukeasti heilutellen. Se oli tietoinen kaikesta
siitä, mitä pappi oli joutunut kestäämään ja sietämään. Suuttues-
saan pappi haukkui enkeliä sekasikiöksi, mitä se olikin, mutta
yleensä he tulivat keskenään mainiosti toimeen. He olivat
tunteneet vuosia, aina pappisseminaarista lähtien. Enkeli oli
oppinut lukemaan papin ajatuksia. Enkeli oli papin ajatukset.

Enkeli oli vaaksan mittainen ja pullea kuin vastapaistettu
nisu. Oli hämmästyttävää, kuinka pikkiriikkiset siiventyngät
onnistuivat pitämään sen ja varsinkin sen torsoon nähden
suhteettoman suuren hännän ilmassa. Siivet toki läpsyttelivät
vimmatusti. Kova yritys korvasi luojaan vajaina suomat avut.

Koko kerubimaisen sulouden kruunasi otsasta töröttävä
kristallisarvi, jonka kärki oli kuin neula. Sen terävyyden oli
pappi saanut kokemattomuuttaan tuta – juuri pappissemi-
naarin alkajaisiksi. Jälki oli ollut kuin hyttysen pisto, eikä sitä
olisi huomannut ilman tietoa tapahtuneesta. Ensimmäinen
kerta oli ollut vahinko.

Sarvi oli ruiskuttanut uhriinsa jonkinlaista myrkyä, koska
pappiskokelas oli vaipunut heikumalliseen koomaan, jonka ase-

telmat eivät jättäneet häntä rauhaan edes myrkyn vaikutuksen hälvetessä. Pappiskokelas uskoi nähneensä jumalallisia näkyjä, löytäneensä ratkaisun ikiaikaiseen arvoitukseen – se oli melko tavallista kokelaiden keskuudessa – mutta kun päivä oli jälleen koittanut oli pappiskokelas päättänyt unohtaa profeettalliset kotkotukset. Päätös piti kunnes ilta taas koitti. Pappiskokelas oli löytänyt kutsumuksensa ytimeen.

Pikku sarvipää ei ollut esitellyt itseään tai suostunut kertomaan nimeään papin sitä tiedustellessa. Itseensä otus viittasi persoonapronominilla *me*.

Nyt siivekäs sarvipää räpisteli aivan papin korvan vieressä. Sen häntä lepäsi raskaana papin olalla. Se kuiski, että *heidän* mielestään papin pitäisi ensin hieman *rentoutua*, olihan hän ahkeroinut myös *yöllä*.

Pikku sarvipää oli vakuuttava. Sen kuisketta kuunteli mielellään. Tuossa enkeli, tässä hopealipas, jonka sisältö soisi armon.

Enkelit eivät osanneet valehdella, eivät edes yksisarviset ja hännäkkäät, mutta nyt pappi lähetti pikku sarvipään takaisin sakastin pimeisiin ja pölyisiin loukkoihin ja lukitsi avaimellaan hopeisen lippaan, sillä virkatehtävät kutsuivat.

Oli tapahtunut kolmas ihme.

Sairaalakokouksessa päätettiin myöntyä perheen kaikkiin vaatimuksiin. Sairaala halusi päästä mahdollisimman nopeasti eroon koko *suomalaisesta sotkusta* ja varsinkin sen aiheuttaneesta naisesta – sekä siitä, mitä hänellä oli ollut päällään hänen saapuessaan sairaalaan. Voi sitä värien toraa ja harkkaa! Pukeutuivatko kaikki suomalaiset naiset samalla tavalla? Hän ja hänen kaltaisensa saisivat vastedes lisääntyä ja täyttää maan jossain muualla – tai mieluummin olla lisääntymättä ja täyttämättä yhtään mitään.

– Te näitte, mitä se teki. Lapsi on saatanasta! yritti pappi, jonka kasvat kiilsivät kiihtymystä.

– *Helsinki! Let them sink in hell*, lohkaisi johtava lääkäri, jonka kasvat eivät koskaan kiiltäneet yhtään mistään.

Läsnaölijoista vain muutama ymmärsi vitsin, mutta kaikki nauroivat, paitsi pappi. Sekä johtavan lääkärin että papin sanat jätettiin kirjaamatta pöytäkirjaan. Pappi pahoitti mielensä. Johtava lääkäri ei.

Sairaalassa käytettiin vielä vuosien ajan sanontaa *jak w fińskim filmie* – kuin suomalaisessa elokuvassa – kuvaamaan tolkkuttoman sekavia ja järjenvastaisia tilanteita, joiden edessä kokeneinkin hoitaja tai lääkäri nosti kätensä pystyyn ja luovutti.

Synnytyssali numero yhdeksän päätettiin sulkea ja maalata uudelleen, mutta toki vain yhdellä värillä. Edullisin vaihtoehto oli vaaleanvihreä, joka oli oikein sopiva väri synnytyssalille. Vaaleanpunaisessa tai -sinisessä olisi omat riskinsä, syntyihän salissa niin poikia kuin tyttöjä. Sen lisäksi sinä vuonna vaaleanvihreää oli tarjolla runsain mitoin. Se oli ainoa, mitä ylipäätään oli. Väristä ei kenelläkään, edes papilla, ollut tarvetta kiistellä.

Pappi oli tarkastelevinaan kynsiään, sillä sormet nytkähtelivät. Sormet oli pidettävä liikkeessä. Pian nytkähtely voimistuisi ja laajenisi käsien tärinäksi. Ennen sitä papin oli palattava sakastiinsa tai kaikkea ja kaikkia tarkkaileva kättilö raportoisi siitäkin eteenpäin. Kättilö oli puolueen turhautunut käytyri. Turhautumisen syy oli pappi, joka oli kahden kapitalistisen salajuonen – uskonnon ja narkomanian – niin uhri kuin kollaboraattori. Pappiin ei saanut koskea. Puolueen intressit eivät olleet sen enempää poliittisia kuin hengellisiäkään, vaan puhtaasti taloudellisia ja liittyivät kirkon lähiseutujen maaomaisuuteen.

– Anna minulle tyyneyttä hyväksyä ne harvat asiat, joita en voi muuttaa, rohkeutta muuttaa ne, jotka voin, ja viisautta erottaa ne toisistaan, lausui Ritva juhlallisesti, kun taksi kääntyi portista sairaalan pihalle ja pysähtyi heidän eteensä.

Bruno ei olisi halunnut nousta taksiin. Pelkkä ajatus sai hänet hengästymään aivan kuin happi olisi loppunut, mutta mitä hän olisi voinut tehdä, kun lapsi ja lapsen äiti istuivat jo takapenkillä? Kaapata lapsen itselleen, juosta ja nousta ensimmäiseen kohdalle osuvaan laivaan? Rannikko oli vain kovin kaukana, eikä joesta ollut mihinkään. Ritva saisi hänet ja lapsen kiinni alta aikayksikön. Hän kaipasi merille. Ehkä tämä oli vain sitä: kaipuuta aavoille ulapoille.

Matka Helsinkiin oli alkanut.

Tyyni, rohkea ja viisas. Siinäpä ohjenuora nuorelle äidille, pohdiskeli Ritva vielä taksissa. Kun he olivat nousseet junaan, lausui Ritva vastasyntyneelle lapselleen ensimmäisen kerran:

– Rakas tyttäreni, muista aina, että *naiseksi ei synnytä, naiseksi tullaan.*

Aivot säilyttivät usein vain sellaista, joka tuntui tapahtumahetkellä tärkeältä. Pienen lapsen muistot tallentuivat pienen lapsen näkökulmasta. Ei lasta kiinnostanut, kuka oli sen ja sen vuoden Miss Suomi, kenen käskystä tapettiin miljoonia, mitä olivat lottonumerot, joita viikko viikolta jännitettiin tai mihin liittyikään sekunnin ratkaiseva sadasosa. Lapsi aisti ja myöhemmin muisti noiden tapahtumien vaikutuksen – ihailun, kauhistuksen, ilon ja pettymyksen –, mutta ei niiden syytä. Äidin tuoksu, rintamaidon maku, tavarajunan kolke jostain kaukaa keskellä kesäyötä, parran kutitus ja kasvojen hymy olivat tärkeämpiä. Sekä rakkaus, mikäli sitä oli ollut tarjolla.

Ritva toisti kaikki viisi sanaa joka päivä aamuin illoin, kunnes niistä tulivat lapsen ensimmäiset sanat. Lapsi oppi lausumaan ne virheettömästi ymmärtämättä niistä kuitenkaan pitkään aikaan yhtään mitään. Ritvan mielestä se oli merkki synnynnäisestä neuvokkuudesta ja mukautuvaisuudesta. Tyttären piti kasvaa neuvokkaaksi ja mukautuvaiseksi selviytyäkseen miesten maailmassa. Oikeat sanat oikealla hetkellä tekivät ihmeitä.

– Mikä tämä... asiakirja on? kysyi väestörekisterin virkailija Ritvalta.

– *Świadectwo urodzenia i chrztu*. Syntymä- ja kastetodistus, vastasi Ritva.

– Siis tyttärenne syntymä- ja kastetodistus?

– Kyllä.

– Syntymävuosi on siis kuluva vuosi, ja kuukausi... Virkailija kirjaa tietoja lomakkeeseen edessään. – Tyttärenne on syntynyt Puolassa...

– Kyllä.

– Mitä tässä sitten lukee?

– *Miejsce urodzenia*, syntymäpaikka.

– *Helsinki-Finlandia*. Miksi?

– Se on paikka, jossa tyttäreni on syntynyt.

– Onko tyttärenne siis syntynyt kahdessa eri paikassa?

– Älkää vitsailko vakavalla asialla. Tyttäreni syntyi Krakovan 19. kaupunginosassa, jonka nimi on Helsinki-Finlandia. Se tunnetaan terästeollisuudesta. Kaupunginosa on sosialistisen arkkitehtuurin helmi. Siitä itään on 20. kaupunginosa, naapuri, jonka nimi on Hawana-Kuba, mutta en tiedä, mistä se tunnetaan tai minkälainen sen arkkitehtuuri on.

– Onhan tyttärenne nyt Helsingissä?

– En tiennyt, että minun olisi pitänyt tuoda hänet näytille.

NAISEKSI EI SYNNYTÄ, NAISEKSI TULLAAN. PÄTEE ETENKIN POIKIIN.

Fariet syntyy poikana. Äiti Ritva Ö-Brzeczyszczkiewicz haluaa tyttären. Niinpä Fariet kasvatetaan tyttönä maailmassa, jossa välitiloja ei sallita. Koulussa Fariet oppii, että tyttöjen ja poikien välillä on ero. Hän ei anna sen häiritä mutta miettii, miksi pitäisi olla jompaakumpaa. Farietin isä Bruno ei ota kantaa vaan pakenee, mutta jättää Farietille liittolaisen: ilkikurisen liskon nimeltä Cordelia.

Sami Hilvon päähenkilö ravistelee lukijaa kuin John Irvingin Garpin suomalainen serkku.

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-1783-3